

Seksualundervisning i gymnasiet:

En nødvendig — men udfordrende opgave

PERSONBOKS

Camilla Rye Jørgensen

- Rektor på Egedal Gymnasium & HF
- Master i Offentlig Ledelse, SDU med masterprojektet:
- Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier

Susan Pauli Petersen

- Faglig-pædagogisk koordinator og underviser i dansk og samfundsfag på Egedal Gymnasium & HF

Af **Susan Pauli** og **Camilla Rye**

Abstract

Seksualundervisning blev i 2023 gjort obligatorisk på landets gymnasier, men hvad betyder det i praksis? Mange rektorer støtter ideen om seksualundervisning, men føler sig ladt i stikken af en uklar lovgivning uden konkrete retningslinjer. Lærerne er usikre på, hvad der kræves af dem – nogle føler sig ikke klædt på til opgaven, andre mener, at det er grænseoverskridende, og at seksualundervisning er uden for deres faglighed. Ressourcerne er knappe, og flere skoler viderefører blot tidligere tiltag uden en egentlig strategi for, hvad eleverne skal have ud af undervisningen. Samtidig viser erfaringer fra skolerne, at når seksualundervisningen bliver gjort relevant og tværfaglig, kan den styrke både fællesskabet og elevernes trivsel.

Men hvad skal der til for, at seksualundervisningen implementeres og faktisk gør en forskel for de elever, som har kæmpet for at få den vedtaget? Artiklen undersøger, hvordan seks udvalgte gymnasirektorer forstår og implementerer den lovpligtige seksualundervisning – og hvilke faktorer de peger på som hæmmende og fremmende for en vellykket implementering.

I foråret 2022 gik Danske Gymnasiers Sammenslutning sammen med Sex & Samfund om at kræve seksualundervisning som et obligatorisk fag. De argumenterede for, at mange gymnasieelever har deres seksuelle debut i deres gymnasietid, og at tilstrækkelig viden kan forebygge usikker sex, uønskede graviditeter og seksuelle krænkelser.

Samtidig pegede elevorganisationer på, at den eksisterende seksualundervisning i folkeskolen var utilstrækkelig, og at mange unge savnede relevant og nuanceret undervisning.

Politisk var der bred opbakning til ideen, men uenighed om, hvordan den skulle implementeres. Nogle aktører ønskede seksualundervisning som et selvstændigt fag med en fastlagt læreplan, mens andre – herunder gymnasiernes interesseorganisation, Danske Gymnasier – argumenterede for, at det skulle integreres fleksibelt i eksisterende undervisning. Resultatet blev det kompromis, hvor seksualundervisning fra 1. august 2023 blev en del af § 29 i lov om gymnasiale uddannelser og sidestillet med tværgående kompetencer som digitale færdigheder og innovation.

Hvad ligger der i begrebet 'seksualundervisning'?

Der findes ikke én entydig definition af seksualundervisning. I stedet er det et begreb, der er under konstant fortolkning og debat, både politisk, fagligt og praktisk.

Traditionelt har seksualundervisning været forankret i folkeskolen, men den nationale elevtrivselsundersøgelse fra 2021 viste, at 14 % af eleverne på de gymnasiale uddannelser det seneste år havde været udsat for uønsket seksuel opmærksomhed fra andre elever eller ansatte på skolen. Dette blev en central begrundelse for at gøre seksualundervisning obligatorisk på ungdomsuddannelserne.

Den nye lovgivning om obligatorisk seksualundervisning nævner, at den skal "indgå, hvor det er relevant", og sikre, at eleverne "opnår viden om og indsigt i seksualområdet og får mulighed for at reflektere herover".¹ Men begrebet "seksualområdet" er ikke defineret, og den politiske aftale fastsætter kun få specifikke emner, såsom samtykke, grænser, prævention og seksuelt overførte sygdomme.

>

¹ Bekendtgørelse af lov om de gymnasiale uddannelser. §29, stk. 7

“Seksualundervisningen rummer et stort potentiale for at styrke både elevtrivsel og skolens dannelsesopgave – men det kræver, at rammerne for implementering er tydelige, og at skolerne tør tage ejerskab og sætte retning.”

Susan Pauli og Camilla Rye

Undersøgelsens teoretiske ramme

I masterprojektet og denne artikel bruges Winter & Nielsens integrerede implementeringsmodel og Søren Obed Madsens fem perspektiver på implementering til at:

- strukturere analysen af rektorernes forståelse og handlinger i implementeringsprocessen
- sammenligne de forskellige rektors tilgange og identificere mønstre og afvigelser i deres implementeringsstrategier
- påvise barrierer og muligheder i forhold til implementeringens succes.

Søren Obed Madsen (2022) påpeger forskellige oversættelsesperspektiver, altså flere muligheder for at fortolke det samme, når implementering foregår, mens Winter & Nielsens model viser de faktorer, som kommer i spil, når en lov skal implementeres i en organisation (Winter & Nielsen, 2008).

Fælles for teorierne er, at de forstår oversættelsen af det, som skal implementeres, som afgørende for implementeringens succes. Derudover kan de to teorier hjælpe med at afdække de faktorer, der fremmer implementeringen, og de barrierer, der hæmmer den.

Winter & Nielsens integrerede implementeringsmodel

Winter & Nielsens model undersøger, hvordan politiske beslutninger omsættes til handling i offentlige organisationer.² Modellen peger på, at implementeringssucces afhænger af en række faktorer.

For det første afhænger implementeringen af den konkrete politikformulering og politikdesignet. En vellykket implementering forudsætter, at den politiske beslutning er klart formuleret og realistisk i forhold til de ressourcer, der er til rådighed.

For det andet kan modstridende interesser mellem ledelse, lærere og elever være en faktor, der hæmmer implementeringen. Winter & Nielsen fremhæver, at implementering ofte afhænger af organisationens interne interesser.

Det tredje forhold, der har betydning, er medarbejdernes adfærd og afværgemekanismer. Winter & Nielsen fremhæver, at offentlige medarbejdere ofte anvender afværgemekanismer for at undgå at implementere opgaver, de ikke føler sig komfortable med.

Det fjerde og sidste forhold, som Winter & Nielsen påpeger, er ledelsens rolle i implementeringsprocessen. Ifølge Winter & Nielsen har ledelsen en afgørende rolle i at sikre implementeringens succes gennem signalering (klare forventninger), kontrol og kapacitetsudbygning (efteruddannelse).

Søren Obed Madsens perspektiver på implementering

For at kvalificere Winter & Nielsens integrerede implementeringsmodel og få en mere nuanceret indsigt i, hvorfor resultatet af implementeringen blev så forskellig ude på seks undersøgte skoler, er Winter & Nielsens model blevet suppleret med Søren Obed Madsens fem perspektiver på implementering.³ De fem perspektiver viser, hvordan politiske beslutninger, herunder lovgivning, bliver omsat til praksis i organisationer. Det drejer sig om 1) det oversættende perspektiv, hvor loven fortolkes og oversættes lokalt, 2) det politiske perspektiv, hvor implementeringen afhænger af forhandlinger og kompromiser, 3) det fortolkende perspektiv, hvor implementeringen er en dynamisk proces, 4) det instrumentelle perspektiv, hvor implementeringen kræver klare planer og kontrol samt 5) det legitimerende perspektiv, hvor implementering mest sker for at tilfredsstille eksterne krav.

Masterprojektet viser, hvordan rektorerne veksler mellem forskellige oversættelsesperspektiver, og at det har betydning for deres implementeringsadfærd. F.eks.

² Winter, S. & Nielsen, V. L. (2008): *Implementering af politik*. Hans Reitzels Forlag. 1. udgave.

³ Madsen, S. O. (2022): *Implementering – mellem snak og handling*. Samfundslitteratur.

ser mange rektorer implementeringen som en instrumentel opgave og efterspørger derfor en klar top-down opskrift. Enkelte udviser det fortolkende perspektiv, hvor de forsøger at skabe lokal mening og følgeskab omkring opgaven. Projektet peger også på en vis grad af organisatorisk hykleri, når nogle rektorer lader som om, de implementerer loven, uden reelt at ændre praksis.

Undersøgelsens metodiske grundlag og dets betydning for konklusionerne

Undersøgelsens metodiske grundlag er baseret på en kvalitativ eksplorativ tilgang. Formålet har været at undersøge, hvordan seks udvalgte gymnasierektorer forstår og implementerer den lovpligtige seksualundervisning. Den kvalitative metode blev valgt, fordi seksualundervisning kan tolkes på mange måder, og fordi implementeringsprocessen er påvirket af både individuelle, organisatoriske og politiske faktorer.

Indsamling af empiri bygger på semistrukturerede interviews med seks gymnasierektorer i Region Hovedstaden, der har mindst fem års topledelseserfaring, samt dokumentstudier af relevante politiske aftaler, lovgivning, høringssvar og ministerielle udtalelser for at forstå, hvorfor seksualundervisningen blev gjort obligatorisk.

Undersøgelsens kvalitative metode har gjort det muligt at afdække komplekse og nuancerede perspektiver på implementeringen af seksualundervisningen. Dog betyder metodevalget, at konklusionerne ikke nødvendigvis kan generaliseres. Resultaterne viser snarere et billede af, hvordan ledelsen på udvalgte gymnasier har håndteret den nye lovgivning, og hvordan de oplever udfordringerne ved implementeringen.

Faktorer som virker hæmmende og fremmende for implementeringen af den lovpligtige seksualundervisning.

Som nævnt kan svar fra seks gymnasierektorer ikke sige noget generelt eller endegyldigt om implementering af seksualundervisningen på landets gymnasier. Når det er sagt, peger empirien på en række interessante fund,

som man med en vis forsigtighed må formode afspejler nogle mere generelle tendenser på landets gymnasier.

1. Manglende definition af seksualundervisning

Det forhold, som påvirker implementeringen af seksualundervisning mest, er, at der mangler en klar definition af "seksualundervisning".

Den nye lovgivning om obligatorisk seksualundervisning nævner, at den skal "indgå, hvor det er relevant" og sikre, at eleverne "opnår viden om og indsigt i seksualområdet og får mulighed for at reflektere herover." Men begrebet "seksualområdet" er ikke defineret, og den politiske aftale fastsætter kun få specifikke emner, såsom samtykke, grænser, prævention og seksuelt overførte sygdomme.

Rektorerne forstår generelt implementeringsprocessen i det instrumentelle perspektiv, hvor lederen er den, som har det analytiske og strategiske blik på processen. Den, som træffer beslutningerne, og som kommunikerer beslutningerne, så andre kan udføre opgaverne. Rektorerne efterlyser en præcisering af, hvad seksualundervisningen konkret skal indeholde. Flere af dem har dog ikke nærlæst lovtæksten, for de afventer en fortolkning fra Børne- og Undervisningsministeriet.

At rektorerne synes, at det er svært at oversætte loven og den politiske aftale, eller ikke har nærlæst loven, hæmmer således i høj grad implementeringen af loven og muligheden for at gøre seksualundervisning til en succes, for hvordan skal de komme i gang med implementeringsprocessen uden at vide, hvad de skal implementere?

En af grundene til, at rektorerne venter og ikke selv melder en oversættelse af opgaven, er, at de oplever opgaven som en kilde til diskussion med både lærere og elever om, hvad seksualundervisning er og skal indeholde.

*"Eleverne ønskede særligt fokus på seksuel frihed og seksuel lyst og nydelse. De ønskede blandt andet en dildo-workshop, men vi måtte af hensyn til lærerne finde en anden løsning, der stadig skabte åbenhed om emnet."*⁴

Rektorerne er også usikre på, om de, som er noget ældre end eleverne, helt forstår, hvad eleverne gerne vil have. En rektor udtrykker det sådan her: "De unge er meget søgende omkring det, så jeg tror egentlig, at >

4 Jørgensen, C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 8

“De unge er meget søgende omkring det, så jeg tror egentlig, at tiden virkelig er moden til, at vi snakkede mere om, hvad vi mener med det der seksualundervisning... så vi får et bedre sprog for, hvad det vil sige.”

(rektor i undersøgelsen)

tiden virkelig er moden til, at vi snakkede mere om, hvad vi mener med det der seksualundervisning... så vi får et bedre sprog for, hvad det vil sige.”

Selvom rektorerne synes, at oversættelsen er svær og kan være fyldt af dilemmaer, forestiller de sig, at der kan komme mange positive ting ud af seksualundervisningen – også af at opgaven skal oversættes. Flere rektorer påpeger således, at seksualundervisning kan give eleverne det sprog til at tale om emner, der ellers kan være svære at adressere. På denne måde bliver seksualundervisningen ikke kun det faglige tiltag, men også en måde, hvorpå gymnasiet kan bidrage til at styrke elevernes personlige udvikling og relationer.

Flere rektorer forstår seksualundervisning som en naturlig del af skolens arbejde med demokratisk dannelse og elevtrivsel. De gør med andre ord seksualundervisningen til en del af skolens identitet frem for en isoleret og løsthængende opgave. Med reference til Søren Obed Madsens perspektiver sætter rektorerne seksualundervisning ind i en eksisterende ramme, som er med til at legitimere opgaven. Det er med til at fremme implementeringsprocessen, når rektorerne strategisk integrerer seksualundervisning i gymnasiets eksisterende værdier og målsætninger.

På den skole, som er langt med implementeringen af seksualundervisningen, har rektor en meget positiv erfaring med, at seksualundervisning kan skabe det rum, hvor eleverne kan diskutere grænser, køn og samtykke i en tryk og struktureret ramme: “Vi har haft sådan et princip om, at det, som er svært, det skal vi tale om”.⁵ Pointen tyder på, at når skolerne tager eleverne med i planlægningen, kan det være med til at skabe det inkluderende undervisningsmiljø, som også styrker elevernes trivsel og tryk i sociale relationer. Seksualundervisning kan således med fordel indtænkes i en bredere kontekst.

I selve implementeringsprocessen har fem ud af seks rektorer tænkt sig at inddrage eleverne for at få deres

feedback på de ideer (oversættelsen af opgaven), som rektor eller en gruppe medarbejdere har om seksualundervisningen. Selvom rektorerne giver udtryk for, at når eleverne generelt inddrages aktivt, fremmer det implementeringen og skaber en undervisning, der føles relevant for eleverne, har kun en rektor har inddraget eleverne.

I oversættelsen af elevernes behov trækker rektorerne oftest på deres egne fornemmelser. Det kan medvirke til at hæmme implementeringen. Hvis eleverne oplever seksualundervisningen som uvedkommende, kan det, udover at skabe utilfredshed i elevgruppen og ikke leve op til lovens krav, være med til at øge medarbejdernes modvilje og usikkerhed i forhold til at varetage opgaven.

Opsummerende viser undersøgelsen således, at når rektorerne, enten alene eller sammen med lærerne og elever, tør oversætte loven og lave en implementeringsproces med udgangspunkt i fortolkningen, øger det engagementet fra elever og lærere samt bidrager til at skabe en rød tråd i elevernes uddannelse.

2. Uens opfattelser af indhold og temaer

Det andet forhold, som påvirker implementeringen af seksualundervisning, er, at der mangler en fælles forståelse af, hvilke emner og temaer der skal indgå i seksualundervisningen.

Det er interessant, at alle rektorerne, trods manglende oversættelse af lovteksten, har ideer om, hvilke emner som er vigtige at få med i seksualundervisningen.

De nævner således alle prævention, om at have sex, seksuel normalitet, kønssygdomme og graviditet som en del af den nødvendige seksualundervisning. De oplever denne del af (den klassiske version af) seksualundervisningen som det nødvendige grundlag, der burde være etableret i folkeskolen, så undervisningen på gymnasi-erne kan:

5 Jørgensen, C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 46

Tabel 1:

Emner i seksualundervisningen	Aftalen	Rektor 1	Rektor 2	Rektor 3	Rektor 4	Rektor 5	Rektor 6
#Metoo og sexismen		x	x	x			
Respekt over for hinandens grænser	x		x		x	x	x
Samtykkelovgivning	x	x	x	x	x	x	x
Digitale krænkelse		x					
Håndtering af seksuelle krænkelse		x		x	x		
Kønsidentiteter og kønsnormer			x	x	x		
Kønsrollemønstre og ligestilling		x		x			x
Seksuel identitet og rettigheder		x			x		
LGBT+				x	x		
Kropsforståelse				x			
Sexlyst		x					
Antal emner	2	7	4	7	6	2	3

"... komme ud over den med banan og kondomet..."⁶

Udover ovenstående fælles emner har rektorerne forskellige forestillinger om det øvrige indhold i seksualundervisningen. Vi har for overblikkets skyld lavet ovenstående tabel (se Tabel 1), hvor rektorerne øvrige forslag til emner inden for seksualundervisning er samlet og sammenlignet med de emner, som nævnes i den politiske aftale.

Alle rektorerne er enige om, at undervisning om samtykkelovgivningen skal indgå. Ikke alle rektorer nævner grænser som et tema, selvom det er en del af den politiske aftale.

De tre mandlige rektorer (i skema side 50 (Tabel 2) benævnt som rektor 2, 5 og 6) er enige om, at det er vigtigt, at de unge undervises i at respektere hinandens grænser. En rektor begrundet behovet med: "... mest affødt af de der møgsager og den der shitstorm, skolen var involveret i."⁷

De tre kvindelige rektorer (i skema side 50 (Tabel 2) benævnt som rektor 1, 3 og 4) har en bredere for-

ståelse af, hvilke emner som skal indgå. De peger på mellem seks og syv emner. De mandlige rektorer peger på mellem to og fire emner. Der er således en køns-mæssig forskel i holdningen til, hvilke emner og hvor mange emner der skal indgå. Det er overordnet yderst interessant, at rektorerne er langt mere ambitiøse med indholdet, end den politiske aftale lægger op til. Måske spænder ambitionerne ben for modet til at oversætte opgaven og starte på implementeringen, fordi de gør opgaven mere omfangsrig og uoverskuelig?

Der er også store forskelle i rektorerne forestilling om omfanget af tidsforbruget og antallet af fag, som skal bidrage til i undervisningen.

Både rektor 1 og 2 ønsker, at en bred fagrække, i forståelsen 'så mange fag som muligt', skal bidrage, samt at der skal afholdes fælles arrangementer. De peger også på behovet for progressionsplaner og løbende drypvis undervisning. Rektor 2 peger også på, at det ville være ideelt, hvis undervisningen kunne indtænke den enkelte klasses niveau, så der var lavet forskellige moduler, som lærerne alt efter behov kunne gøre brug af:

⁶ Jørgensen. C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 51

⁷ Jørgensen. C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 52

Tabel 2:

Fag, som nævnes af rektorerne som et relevant fag ¹					
R1	R2	R3	R4	R5	R6
Så mange fag som muligt	Så mange fag som muligt	Samfundsfag, psykologi, dansk	Biologi, dansk, samfundsfag, filosofi, oldtidskundskab. Seks forskellige fag. Det sjette fag nævnes ikke	Ikke specifikke faggrupper. Biologi nævnes. Lærerne er faciliterende.	Samfundsfag, biologi og psykologi

¹ Det er interessant, at de fag, som nævnes af rektorerne, er de samme, som de tidligere undervisningsministre Merete Riisager og Pernille Rosenkrantz-Theil pegede på. Se venligst afsnit 5.

*"Jeg kunne virkelig godt tænke mig, at vi laver nogle moduler, som lærerne alt efter behov kunne plukke af, og som på linje med vores moduler om klasserumskultur kunne bruges i de enkelte klasser"*⁸

Rektor 4 og hendes gymnasium skiller sig meget ud fra de øvrige. Deres måde at gribe undervisningen an på ligner i hovedtræk de modeller, som både rektor 1 og 2 ønsker. På rektor 4's skole har de dog allerede udviklet det systematiserede forløb over tre år, hvor de både har fælles arrangementer, og hvor forskellige fag i løbet af de tre år bringer forskellige perspektiver og underemner i spil, f.eks. skriver eleverne i 2.g en dansk stil om køn og normer for seksualitet.

Den del af seksualundervisningen, som ikke ligger i enkelte fag, er rammesat, så eleverne skal tale om cases fra hverdagen på skolen og derved diskutere forskellige dilemmaer og handlemuligheder. Det sker på baggrund af elevernes ønsker: "... Det er også rigtig meget ved at få lov til at spejle sig selv i tekster og faglige pensum".⁹

Ud fra den empiri, der er indsamlet på de seks skoler, kan vi desuden se en tendens til, at på skoler, hvor seksualundervisning tolkes i en mere snæver 'klassisk' forstand, overlades undervisningen typisk til eksterne aktører, som f.eks. Sex & Samfund, eller bliver lagt ud i fagene, uden at der på skoleniveau er en samlet progressionsplan eller en dialog om, hvad skolen ønsker, at seksualundervisningen skal give de unge.

Omvendt peger undersøgelsens empiri i retning af, at på skoler, hvor seksualundervisning forstås som noget, der er en del af det bredere arbejde med elevtrivsel og

demokratisk dannelse, involveres både lærere og elever i planlægningen af den fælles undervisning, som også både foregår i fagene og på tværs af fag.

3. Usikkerhed om, hvornår implementering er tilstrækkelig

Der er en tydelig sammenhæng mellem rektorerne forståelse af seksualundervisning og den måde, deres skoler arbejder med at implementere seksualundervisning på. Jo mere trygge/sikre rektorer er ved at oversætte og fortolke loven og lovens intentioner, jo mere målrettet og kvalificeret er skolens arbejde med at implementere den. Omvendt fører usikkerhed, mangel på oversættelse og lav prioritering til overfladisk eller udsat implementering.

Fem ud af seks rektorer er usikre på, om skolen opfylder kravene. Denne usikkerhed har ført til en afventende tilgang, hvor mange skoler blot gentager tidligere tiltag uden at udvikle en ny, strategisk plan.

*"Vi trækker den lige". "Vi vil gerne se, hvordan de andre skoler gør".*¹⁰

Denne tilgang til implementering passer med flere af Obed Madsens perspektiver på implementering. Det første er det eksempel på behovet for at implementere via planer og kontrol – noget der ikke bliver leveret fra politisk side, og derfor afventer man andres erfaringer. Man kan også tale om, at man går lidt mere dynamisk til værks ift. implementeringen.

*"Vi gør det, fordi det bliver sagt fra ministeriet, og så tager vi det moderat alvorligt."*¹¹ Dette udsagn vidner

⁸ Jørgensen. C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 53

⁹ Jørgensen. C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 53

¹⁰ Jørgensen. C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 48 + 50

¹¹ Jørgensen. C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 48

om det legitimerende perspektiv, jf. Obed Madsen. Her bliver det tydeligt, at det er det eksterne behov, der er styrende for implementeringen.

Usikkerheden om opgavens omfang og krav takler rektorerne ved enten at afvente tydeligere retningslinjer, og/eller hvis muligt at genbruge tidligere aktiviteter, f.eks. det modul med det fælles foredrag for alle elever, hvor opgaven løses af eksterne aktører.

Flere rektorer har, som nævnt, således valgt at videreføre Sex & Samfunds Uge Sex-kampagne, som tidligere har været brugt på mange gymnasier. På nogle skoler har dette været den eneste indsats, hvilket betyder, at seksualundervisningen ikke nødvendigvis er blevet mere integreret i undervisningen, men snarere afviklet som enkeltstående oplæg:

“Jamen vi har... vi har købt os ud af det... kan man sige... vi har Sex & Samfund til at komme og lave decideret seksualundervisning.”¹²

Andre skoler har suppleret med eksterne workshops og foredrag om emner som samtykke, køn og seksuel sundhed:

“Vi har haft en ekstern partner til at facilitere det dialogspil om samtykke, hvor eleverne spiller en retssag om muligt manglende samtykke.”¹³

Begge løsninger friholder lærergruppen fra at påtage sig opgaven, hvilket kan mindske lærernes modstand, men det betyder samtidig, at undervisningen ikke bliver en fast del af skolens faglige aktiviteter og ikke integreres i undervisningen, som loven lægger op til.

Begge citater understreger, at rektorerne også tænker i det mere politiske perspektiv, hvor de jf. Obed Madsen forhandler en implementering igennem ved at benytte sig af eksterne parter. Altså det bevidst valgte kompromis ift. implementeringen i gymnasiets kerneopgave.

På nogle gymnasier har rektorerne, som tidligere nævnt, valgt at forankre seksualundervisningen i bestemte fag. En rektor forklarer, at denne tilgang gør undervisningen mere relevant: *“Så kan vi sætte det i en historisk kontekst og lade eleverne analysere erotiske digte eller se på køn og ligestilling i litteraturen.”*

Men selv denne integration er oftest sket uden en større strategisk plan, hvilket betyder, at der er stor

forskul på, hvor meget og hvordan seksualundervisning rent faktisk bliver en del af fagene. En anden metode har været at afholde faste temadage, hvor alle elever på tværs af årgange får seksualundervisning samlet.

På de gymnasier, hvor man hurtigt, og typisk før lovgivningen blev vedtaget, er kommet i gang med at implementere loven, er seksualundervisningen oftest tænkt ind i det bredere dannelsesmæssige perspektiv, hvor både lærere og elever inddrages i planlægningen, og hvor undervisningen tilpasses de forskellige årganges ønsker og behov.

Omvendt med de skoler, der har en afventende tilgang til implementering. Her vil man være mere tilbøjelig til at afvikle seksualundervisning ved hjælp af oplæg udefra, hvor der ikke nødvendigvis tages hensyn til elevernes forskellige interesser og behov årgangene imellem. Det skyldes muligvis, at det kræver en del planlægning og i øvrigt også ressourcer (timer) at skulle involvere lærere og elever i planlægningen.

Opsummerende viser undersøgelsen, at der, alt efter rektorerne fortolkning af opgaven, vil være store forskelle mellem indholdet og metoderne på de forskellige gymnasier. Ud fra det demokratiske perspektiv betyder det i værste fald, at nogle gymnasier reelt ikke opfylder loven.

Overordnet er rektorerne meget opmærksomme på, at gymnasierne ikke alle steder kommer til at levere det, som politikerne havde ønsket:

“... man vil finde ud af, at nogle steder går man all in på det, og andre steder laver man nærmest ingenting. Det kan selvfølgelig være fint nok at parkere det på den måde politisk, hvis det er det, man ønsker.”¹⁴

Det er yderst interessant, at det påvirker rektorerne implementeringsadfærd, at de på egne og på deres gymnasiers vegne gør sig overvejelser omkring, hvilke eventuelle afværgemekanismer deres kollegaer kan finde på at anvende. Med reference til Winter & Nielsens pointe om betydningen af institutionelle strukturelle faktorer (Winter & Nielsen, 2008), spejler rektorerne sig her i branchekulturen, hvor forventninger om, at kollegaernes adfærd vil bære præg af organisatorisk hykleri, får rektorerne til at overveje, om det kan 'betale sig' at investere tid og økonomi i at lokke eller gennemtvinge

12 Jørgensen. C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 54

13 Jørgensen. C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 54

14 Jørgensen. C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 50

“På de gymnasier, hvor man hurtigt, og typisk før lovgivningen blev vedtaget, er kommet i gang med at implementere loven, er seksualundervisningen oftest tænkt ind i det bredere dannelsesmæssige perspektiv, hvor både lærere og elever inddrages i planlægningen, og hvor undervisningen tilpasses de forskellige årganges ønsker og behov.”

Susan Pauli og Camilla Rye

seksualundervisning, når andre rektorer kan rationere eller udsætte aktiviteterne uden konsekvenser?

4. Tidspres og manglende ressourcer

Det fjerde forhold, som påvirker implementeringen af loven om seksualundervisning, er manglende tid og ressourcer.

Fem ud af seks rektorer oplever, at kravet om seksualundervisning er en ekstra byrde i en presset skolehverdag. De påpeger, at seksualundervisning konkurrerer med andre opgaver i gymnasiet. De mener, at der allerede er stor tidsmæssig trængsel i skemaet, og at lærerne har travlt med at opfylde kravene i de eksisterende fag.

“Jeg tænkte også, at der i forvejen er trængsel i fagene, og i det hele taget... at det er svært at blive ved med at proppe ting ind, som ligger uden for fagene...”¹⁵

Flere af rektorer mener derfor, at seksualundervisningen burde være indskrevet i de enkelte fags læreplaner, så det ikke bliver en ekstra opgave, men en del af de eksisterende fag.

Samtidig peger rektorerne på, at skolerne ikke har fået de nødvendige ressourcer til at implementere undervisningen ordentligt. De to millioner kroner, der er afsat på nationalt niveau til eksterne undervisningsmaterialer, rækker ikke langt, og der er ikke afsat midler til efteruddannelse af lærere. Ifølge Winter & Nielsen (2008) skyldes det politikdesign med manglende sammenhæng mellem mål og midler hovedsageligt politikerne manglende viden. I vores tilfælde ved politikerne godt, hvad det koster at gennemføre tre timers seksualundervisning

for en enkelt årgang på alle ungdomsuddannelser.

Alligevel vælger de at afsætte to millioner årligt, som ikke går til ungdomsuddannelserne. Det stiller gymnasierne i en meget vanskelig situation, og spørgsmålet er, om det er muligt at tilrettelægge en undervisning inden for det nuværende økonomiske råderum, som kan behandle de mange forskellige problemstillinger og temaer inden for seksualundervisning?

5. Lærernes utryghed og manglende kompetencer

Et femte forhold, som påvirker implementeringen, og som italesættes af et flertal af rektorerne i forbindelse med implementering af seksualundervisning, er lærernes utryghed ved at undervise i emnet.

Winter & Nielsen (2008) peger på, at medarbejdernes involvering i implementeringsprocessen er fremmede for resultatet. Det giver nemlig i Winter & Nielsens optik medarbejderne mulighed for at bruge deres faglige skøn, hvilket øger deres ejerskab og fremmer deres implementeringsadfærd.

Fem ud af seks af rektorerne er meget opmærksomme på fordelene ved at inddrage medarbejderne. Alligevel er kun få af dem kommet i gang.

“Jeg har ikke spurgt dem. Og jeg tænker også, at det er meget operationelt, at det her er noget, som er en opgave, der skal løses.”¹⁶

Overordnet oplever rektorerne ikke, at lærergruppen direkte modarbejder opgaven, men de har alle oplevet, at mange lærere enten er tilbageholdende med eller direkte afvisende over for at undervise i seksualund-

¹⁵ Jørgensen. C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 60

¹⁶ Jørgensen. C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 67

dervisning. De føler sig ikke fagligt klædt på til opgaven, og nogle finder det grænseoverskridende at undervise i emner som samtykke og seksualitet:

“Jeg synes bare, det er et meget privat emne – og super grænseoverskridende at snakke med elever om.”¹⁷

Flere rektorer nævner, at denne modstand har ført til ønsket fra lærerne om at overlade undervisningen til eksterne aktører. Hvilket som tidligere nævnt dog ikke stemmer overens med lovens krav om, at undervisningen skal integreres i den almindelige undervisning.

“Jeg mener ikke, man automatisk er klædt på til at varetage den opgave på en fornuftig måde. Det er jo ikke noget, man har fået med fra universitet, pædagogikum eller en eller anden efteruddannelse.”¹⁸

Nogle lærere frygter også, at eleverne kan misforstå deres intentioner, eller at undervisningen kan føre til ubehagelige situationer:

“Lærerne sidder i en position over for elever, hvor det bliver svært at tale med dem om, hvorfor kondomet sprang i weekenden, når de nu også skal give dem karakterer om en uge...”¹⁹

Flere rektorer mener, at lærernes manglende faglige kompetencer på området kan blive en barriere for at skabe en kvalificeret seksualundervisning. På trods af dette har ingen af de interviewede rektorer endnu iværksat efteruddannelse, hvilket yderligere forstærker den tøvende implementering.

Konklusion

Projektet viser, at implementeringen af lovpligtig seksualundervisning på gymnasierne præges af betydelig usikkerhed, både omkring lovens indhold og de praktiske rammer for undervisningen. Rektorenes forståelse og fortolkning af opgaven varierer, hvilket resulterer i store forskelle i, hvordan seksualundervisningen tilrettelægges og integreres i skolernes hverdag.

De skoler, hvor ledelsen formår at oversætte lovgivningens intentioner til en lokal strategi, der involverer både elever og lærere, ser ud til at være længere med en meningsfuld implementering. Omvendt hæmmes processen på skoler, hvor usikkerhed, manglende ressourcer og lav prioritet fører til udsættelse eller overfladiske tiltag.

Resultaterne peger på behovet for klare nationale retningslinjer, støtte til efteruddannelse af lærere og konkrete eksempler på god praksis. Seksualundervisningen rummer et stort potentiale for at styrke både elevtrivsel og skolens dannelsesopgave – men det kræver, at rammerne for implementering er tydelige, og at skolerne tør tage ejerskab og sætte retning. ●

Litteratur

- Albers, B., Høgh, H. & Månsson, H. (red) (2015): *Implementering – fra viden til praksis på Børne- og ungeområdet*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Jacobsen, D. I. & Thorsvik, J. (2013): *Hvordan organisationer fungerer*. Hans Reitzels Forlag. 3. udgave. 3. oplag.
- Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2010): *Kvalitative metoder i organisations- og ledelsesstudier*. Hans Reitzels Forlag.
- Jørgensen, C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet.
- Madsen, S. O. (2022): *Implementering – mellem snak og handling*. Samfundslitteratur.
- Winter, S. & Nielsen, V. L. (2008): *Implementering af politik*. Hans Reitzels Forlag. 1. udgave.
- Würtz, A. et al. (2017). *Ledelse i offentlige og private institutioner*. Hans Reitzels Forlag. 1 udgave. 1 oplag.

17 Jørgensen, C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 8

18 Jørgensen, C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 65

19 Jørgensen, C. R. (2024): *Implementering af seksualundervisning på de almene gymnasier*. Masterprojekt Syddansk Universitet. Side 66